

HF 1.

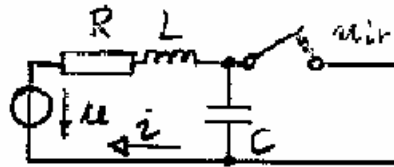
Az ábrán látható kisfeszültségű áramkörben a $\psi = 1.5$ -nél fellépő zárlati áram $I_{ny} = 10$ kA értékénél nyitnak az áramkorlátozó megszakító érintkezői, és közöttük $u_{iv} = \text{sgn}(i(t_{ny})) \cdot (U_{AK} + mt)$ időfüggvénnyel leírható ívfeszültség lép fel.

Mekkora

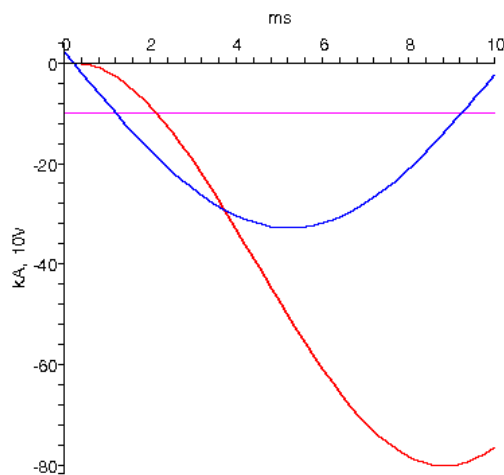
- az $I_{\hat{a}}$ átengedett áram,
- a megszakító $t_{m\ddot{u}k}$ működési ideje (a zárlat fellépésétől az áram nullátmenetéig fellépő idő, és
- az U_{VT} visszatérő feszültség értéke az ívkialvás pillanatában?

Rajzolja fel az időfüggvényeket!

Adatok: $U = 400/\sqrt{3}$ V
 $\cos\varphi = 0.3$
 $L = 30$ μ H
 $U_{AK} = 100$ V
 $m = 3$ kV/ms

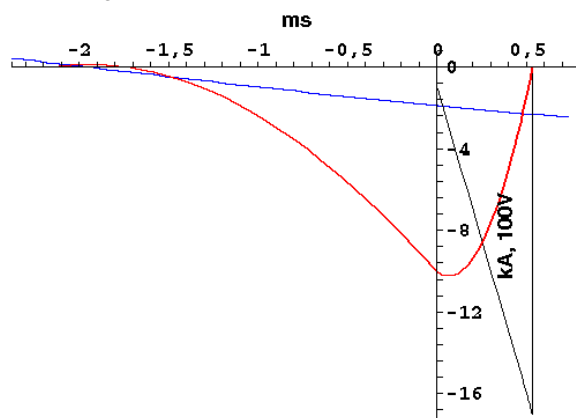

1. Zárlati áram és a tápfeszültség időfüggvényének meghatározása

2. Érintkező nyitás pillanatának meghatározása (t_{ny}) I_{ny} alapján

3. Az íven átfolyó áram időfüggvényének felírása szuperpozícióval (t_{ny} pillanatban) belép az ívfeszültség.

4. Az átengedett áram meghatározása szélsőérték-számítással

5. Működési idő meghatározása $i = 0$ helyettesítéssel

6. Visszatérő feszültség meghatározása a működési idő feszültség időfüggvénybe való behelyettesítésével.

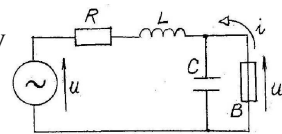
HF 2.

Az ábrán látható kisfeszültségű áramkörben a $\psi = 1.36944$ bekapcsolási szöggel meghatározott időpillanatban zárlati áram kezd folyni.

- Mennyi idő (t_{olv}) múlva olvad ki az olvadóbiztosító $A = 10 \text{ mm}^2$ keresztmetszetű, rézből készült olvadó eleme?
- Mekkora az I_{olv} áram a kiolvadás pillanatában?
- Határozza meg a $t_{mük}$ működési időt és az ívfeszültséget, ha a kiolvadás után az íven átfolyó áram állandó meredekséggel nyolcad periódus alatt nullára csökken.
- A $t_{mük}$ idő alatt mekkorára nő az $A_{sin} = 60 \text{ mm} \times 5 \text{ mm}$ keresztmetszetű csatlakozó rész sín hőmérséklete ($\theta_{sín}$)?
- Mekkora lenne a sín hőmérséklete, ha a zárlatot egy általános rendeltetésű (B típusú) megszakító szüntetné meg az áram harmadik nullátmenetében (az érintkezők közti ív árammódosító hatásának figyelembevétele nélkül)?

Rajzolja fel az időfüggvényeket!

$$\begin{aligned}
 U_{eff} &= 400 / \sqrt{3} \text{ V} \\
 \cos\varphi &= 0.2 \\
 I_{zeff} &= 60 \text{ kA} \\
 \theta_k &= 40 \text{ }^\circ\text{C} \\
 \theta_{olv} &= 1083 \text{ }^\circ\text{C} \\
 \rho_{20} &= 1,75 \cdot 10^{-8} \text{ } \Omega\text{m} \\
 c_{20} &= 3,4 \cdot 10^6 \text{ Ws/m}^3\text{C} \\
 \alpha_0 &= 4 \cdot 10^{-3} \text{ 1/C}
 \end{aligned}$$

A stationer zárlati áram effektív értéke:

Az olvadósál és a sín kezdeti hőmérséklete:

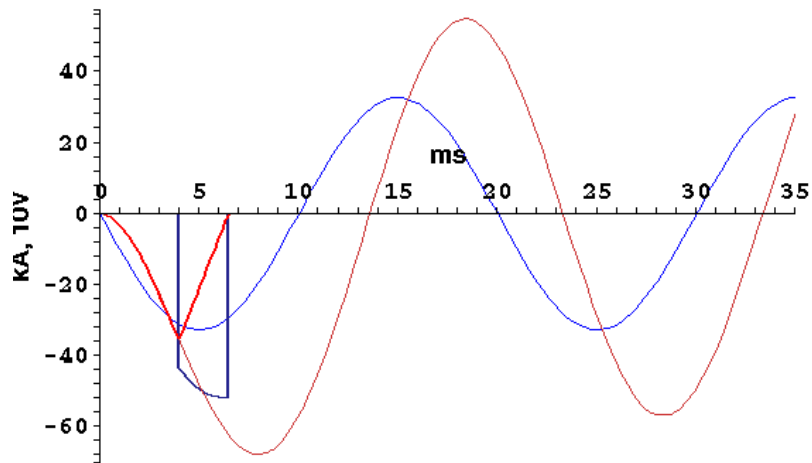
A réz olvadási hőmérséklete:

A réz fajlagos ellenállása $\theta_0 = 20 \text{ }^\circ\text{C}$ -on:

A réz fajhője $\theta_0 = 20 \text{ }^\circ\text{C}$ -on:

A réz hőm. tényezője $\theta_0 = 20 \text{ }^\circ\text{C}$ -ra vonatkoztatva:

1. Zárlati áram és a tápfeszültség időfüggvényének meghatározása

2. Kiolvadáshoz szükséges energia meghatározása
3. A zárlati áram Joule-integráljából a kiolvadás időpontjának meghatározása
4. Kiolvadás pillanatában a zárlati (átengedett) áram meghatározása
5. Ívidő és a működési idő meghatározása
6. Íváram időfüggvényének meghatározása
7. Ívfeszültség időfüggvényének meghatározása
8. Működési Joule-integrál kiszámolása, és ebből a sínek melegedésének meghatározása
9. Független zárlati áram 3. nullátmenetének ideje és az ehhez tartozó Joule-integrál meghatározása után a sín hőmérsékletének kiszámítása

HF 3.

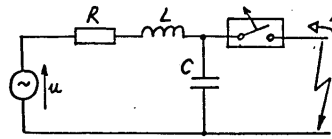
Az ábrán látható áramkörben a megszakító az $I_{zeff} = 35 \text{ kA}$ értékű kapocszárlati áramot nem tudta megszakítani, mert az ív dielektromosan újragyulladt (Az ív megszakításához szükséges feszültség időfüggvénye $u_{gy} = U_0 \cdot e^{t/\tau_{iv}}$ alakú). Ideális (ívmentes, de áramnullátmenetben történő) megszakítást feltételezve számítsa ki a visszaszökő feszültség időfüggvényét (a visszatérő feszültség időbeli változásának figyelembevételével), és határozza meg az áramnullátmenettől mérve a visszagyújtás időpontját (t_{gy}), valamint adja meg mindkét feszültség következő paramétereit:

- a rárezgési összetevő sajátfrekvenciája (f_s),
- a VSF csúcserőteke ($U_{cs}(t_m)$), és az ehhez tartozó idő (t_m).

Rajzolja fel az időfüggvényeket! Hűtéssel legalább mekkorára kellett volna csökkenteni az ív időállandóját (τ_{iv}), hogy a megszakítás sikeres legyen?

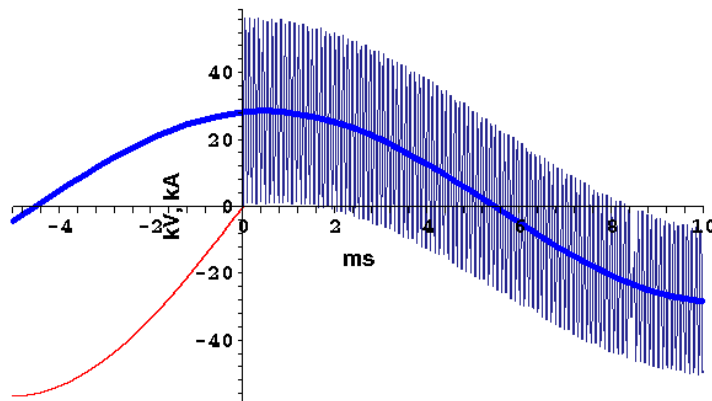
Adatok:

U_{eff}	=	$35/\sqrt{3}$	kV
C	=	0.16	μF
$\cos\varphi$	=	0.2	
U_0	=	2	kV
τ_{iv}	=	20	μs

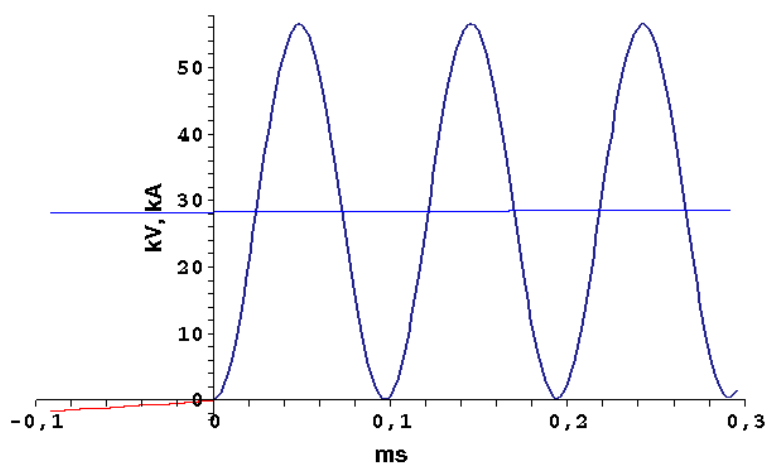
A beadott feladatban az eredményeken kívül az azok kiszámításához felhasznált összefüggéseket és a számítási részeredményeket is közölje!

1. Zárlati áram és a tápfeszültség időfüggvényének meghatározása

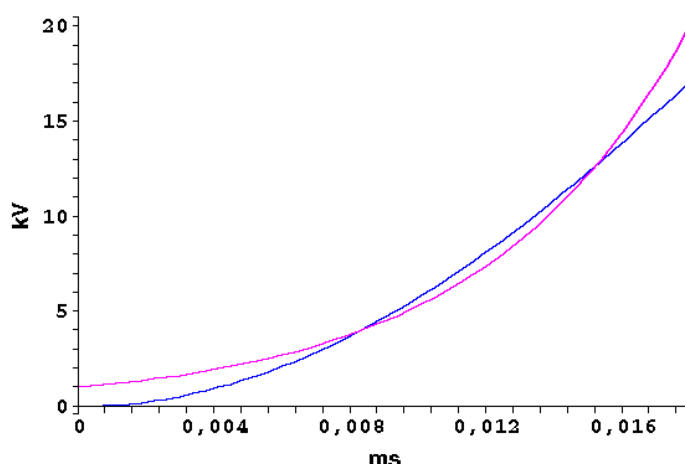
2. Ráregzési összetevő paramétereinek (csillapítás, frekvencia, fázisszög) meghatározása

3. A paraméterek alapján a visszaszökő feszültség időfüggvényének meghatározása

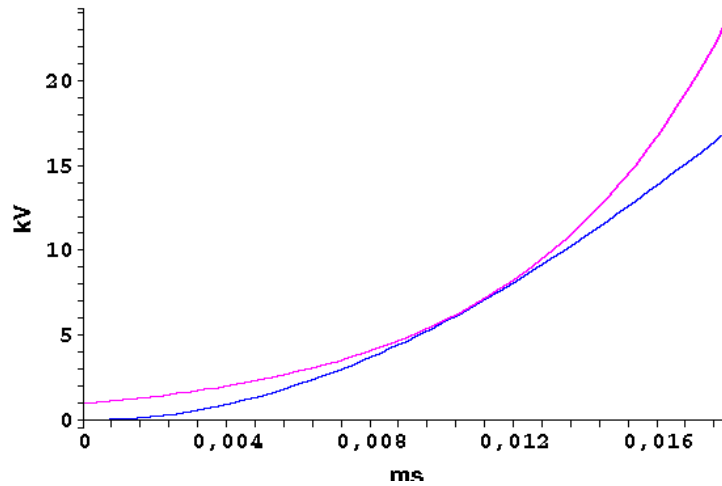

4. Szélsőérték-számítással a visszaszökő feszültség első csúcserkéhet tartozó idő, és a csúcserké kiszámítása

5. A visszagújtás időpontjának kiszámítása az ív újragújtásához szükséges feszültség időfüggvényének ismeretében

6. Iterációs közelítéssel az újragyulladás elkerüléséhez szükséges ív-időállandó meghatározása (közelítő érték is elegendő)

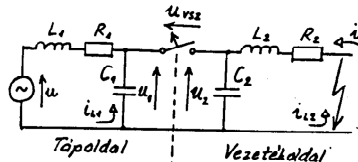
HF 4.

Az ábrán látható vezeték oldali zárlat $I_{z\text{eff}} = 20$ kA értékű áramát a megszakító nem tudta megszakítani, mert az ív dielektromosan újragyulladt (az újragyújtáshoz szükséges feszültség időfüggvénye $u_{gy} = U_0 \cdot e^{t/\tau_{iv}}$ alakú). Ideális (ívmentes, de áramnullátmenetben történő) megszakítást feltételezve számítsa ki a visszaszökő feszültség időfüggvényét (a visszatérő feszültség időbeli változásának figyelembevételével), és határozza meg az áramnullátmenettől mérve a visszagyújtás időpontját (t_{gy}), valamint adja meg a visszaszökő feszültség következő paramétereit:

- A rárezgési összetevők sajátfrekvenciái (f_{s1} és f_{s2}),
- a VSF első csúcserőteke ($U_{1\text{max}}(t_{m1})$), és az ehhez tartozó idő (t_{m1}).

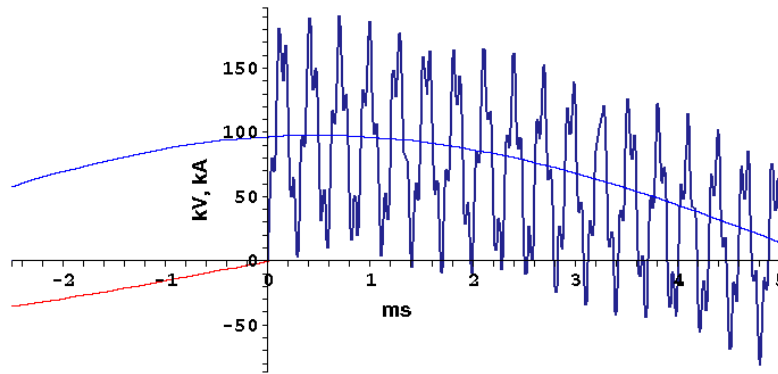
Rajzolja fel az időfüggvényeket! Hűtéssel legalább mekkorára kellett volna csökkenteni az ív időállandóját (τ_{iv}^*), hogy a megszakítás sikeres legyen?

Adatok:	U_{eff}	=	$120/\sqrt{3}$	kV
	C_1	=	0.5	μF
	C_2	=	0.1	μF
	$R_1/R_2 = L_1/L_2$	=	3	
	$\cos\varphi$	=	0.2	
	U_0	=	2	kV
	τ_{iv}	=	20	μs

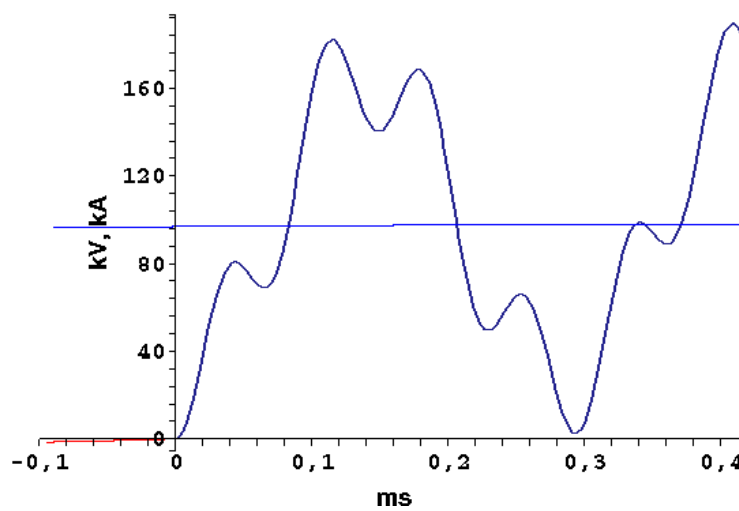
A beadott feladatban az eredményeken kívül az azok kiszámításához felhasznált összefüggéseket és a számítási részeredményeket is közölje!

1. Zárati áram és a tápfeszültség időfüggvényének meghatározása

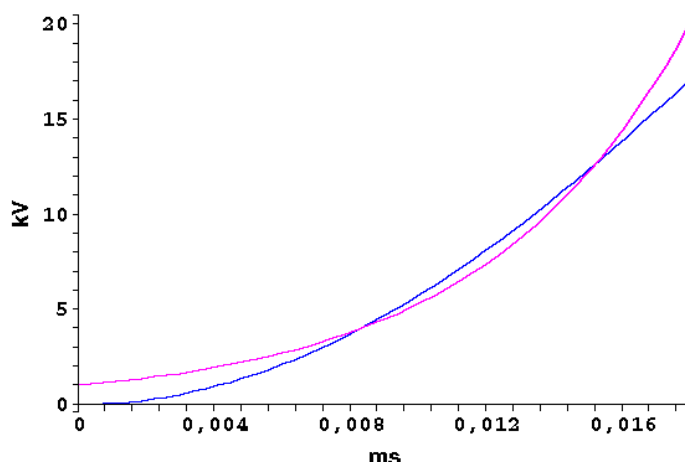
2. Ráregzési összetevő paramétereinek (csillapítás, frekvencia, fázisszög) meghatározása

3. A paraméterek alapján a visszaszökő feszültség időfüggvényének meghatározása

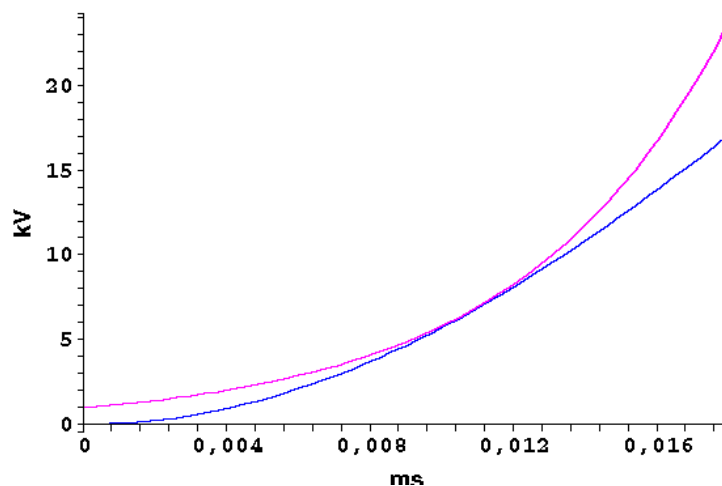

4. Szélsőérték-számítással a visszatérő feszültség első csúcserékéhez tartozó idő, és a csúcserék kiszámítása

5. A visszagyújtás időpontjának kiszámítása az ív újragyújtásához szükséges feszültség időfüggvényének ismeretében

6. Iterációs közelítéssel az újragyulladás elkerüléséhez szükséges ív-időállandó meghatározása (közelítő érték is elegendő)

HF 5.

A megszakító az ábrán látható áramkörben a kistávolságú szabadvezeteki zárlatot a veszélyes zónában nem tudta megszakítani, mert az ív dielektromosan újragyulladt (az újragyújtáshoz szükséges feszültség időfüggvénye $u_{gy} = U_0 \cdot e^{t/\tau_{iv}}$ alakú). Ideális (ívmentes, de áramnullátmenetben történő) megszakítást, valamint az áramnullátmenet környéki lineárisan változó áramot és időben állandó visszatérő feszültséget feltételezve számítsa ki

- a visszazökő feszültség időfüggvényét,
- a veszélyes zónának a megszakító kapcsaitól mért l_{min} és l_{max} távolsággal megadható kereteit,
- valamint ezen két távolságban a VSF paramétereit (f_{01} , m_k , első csúcsérték),

és rajzolja fel az időfüggvényeket a két határesetben a hullám második visszaverődéséig!

A zárlati áram a megszakító kapcsain:

$$I_{leff} = 25 \quad \text{kA}$$

A zárlati áram a megszakítótól $\ell = 10$ km távolságnál:

$$I_{leff} = 20 \quad \text{kA}$$

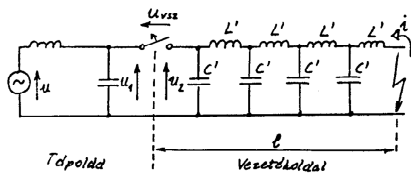
$$U_{eff} = 120 / \sqrt{3} \quad \text{kV}$$

$$C_l = 0.4 \quad \mu\text{F}$$

$$Z = 450 \quad \Omega$$

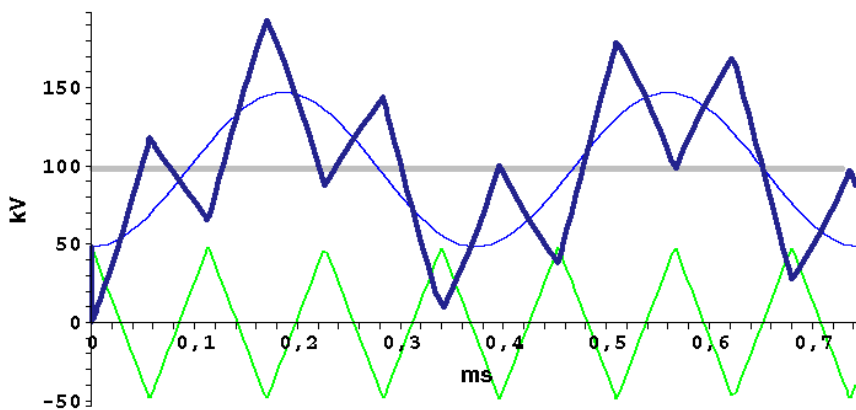
$$U_0 = 5 \quad \text{kV}$$

$$\tau_{iv} = 20 \quad \mu\text{s}$$

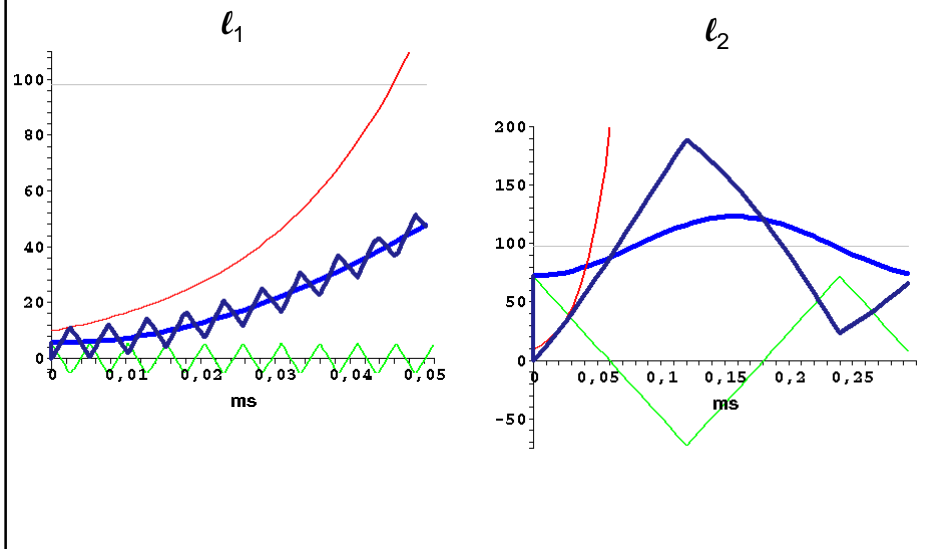

1. Hosszegységre eső induktivitás meghatározása a zárlati áram megadott értékeiből

2. A VSF időfüggvényének meghatározása a zárlat távolságának függvényében

3. Az l távolság változtatásával megkeresni a VSF és az újragyújtáshoz szükséges feszültség érintési pontjait, amelyek a veszélyes zóna határait jelölik ki (közelítő érték is elegendő).

HF 6.

Egy egyenáramú gyorsmegszakító érintkezői az U_0 feszültséggel táplált T időállandójú áramkörben folyó I_0 stacioner értékű zárlati áram I_{ny} értékénél nyitnak. A működés ideje t_m . A megszakítót három különböző ívoldó-szerkezettel látták el.

Az ezekben égő ív feszültsége:

- $u_{iv} = U_{iv} = \text{áll}$, vagy
- $u_{iv} = m \cdot t$ időfüggvénnyel, vagy
- olyan időfüggvénnyel írható le, amely állandó meredekséggel csökkenő áramot eredményez.

Adatok:

$$U_0 = 120 \text{ kV}$$

$$T = 7 \text{ ms}$$

$$I_0 = 5 \text{ kA}$$

$$I_{ny} = k \cdot I_0;$$

$$k = 0.2$$

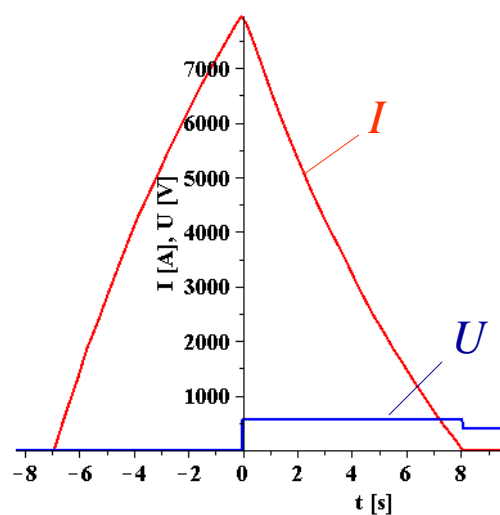
$$t_m = 0.6 \cdot T$$

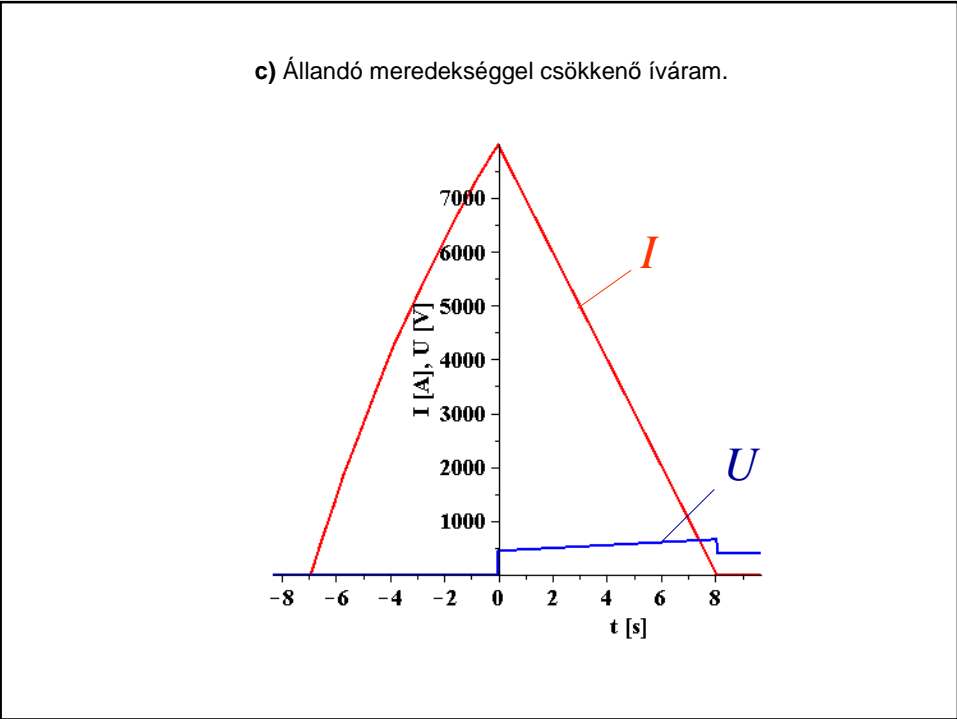
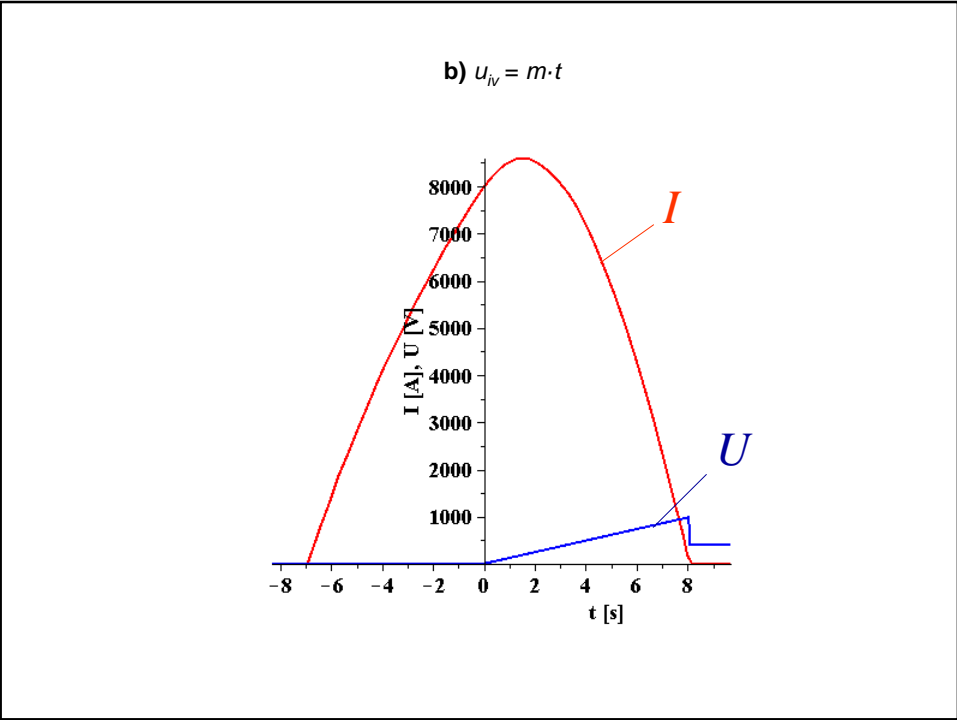
Mindhárom esetben

- számítsa ki az ívfeszültség időfüggvényének paramétereit és a túlfeszültség-tényezőt (a_u),
  - az ívenergiát,
  - az I_d átengedett áramot és
- grafikonon ábrázolja az áramok és feszültségek időfüggvényeit!

1. Zárlati áram időfüggvényéből az érintkezők nyitási pillanatának meghatározása.
2. Íven átfolyó áram időfüggvényének meghatározása szuperpozícióval.
3. $a_u = U_{ivmax}/U_0$ túlfeszültségtényező meghatározása.
4. $I_{\dot{a}}$ átengedett áram meghatározása az áram időfüggvényéből szélsőérték számítással.
5. A W_{iv} ívenergia meghatározása a teljesítménynek az ív kezdetétől az ív kialvásáig történő integrálásával.

a) $u_{iv} = U_{iv} = \text{áll.}$

HF 7.

Egy nagyfeszültségű, csillapításmentesnek tekinthető, az $U = 122.6/\sqrt{3}$ kV feszültség által táplált áramkörben a stacioner kapcsolási áram értéke $I_{eff} = 66.67$ kA. Az áramkör önfrekvenciája: $f_{01} = 5$ kHz.

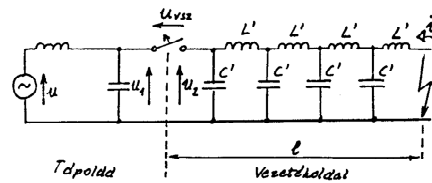
A $Z = 450 \Omega$ hullámimpedanciájú szabadvezeték bekövetkező két zárlatot a megszakító nem tudta megszüntetni, mert az ív dielektrumosan újragyulladt az $U_0 = U_{gy} \cdot e^{t/T_{iv}}$ alakú újragyújtó feszültség hatására.

A zárlati áramok értékei: $I_{eff1} = 40$ kA és $I_{eff2} = 30$ kA
 Az újragyújtás idői: $t_{gy1} = 5 \mu s$ és $t_{gy2} = 10 \mu s$

Számítsa ki időben állandó visszazökő feszültség feltételezésével

a) Az újragyújtó feszültség paramétereit (U_{gy0} és T_{iv});

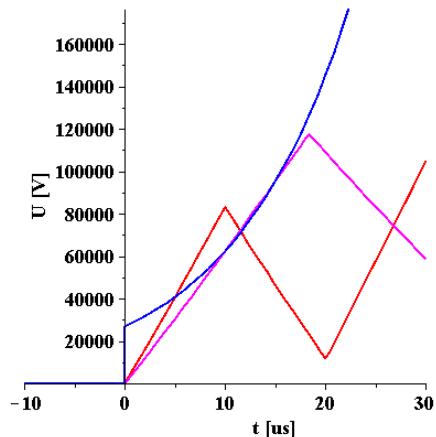
b) A szabadvezeteki zárlatok távolságát l_1 és l_2 .
 Grafikusan ábrázolja az áramok és a feszültségek időfüggvényeit (A VSF-nek csak az első, növekvő szakaszát elegendő ábrázolni)!

1. Adott zárlati áramokhoz a VSF időfüggvényének meghatározása.

2. A VSF kezdeti m_k meredekségének és a szabadvezetéken terjedő hullám $v=3 \cdot 10^8$ m/s sebességnek ismeretében a zárlat helye meghatározható.

3. Az újragyújtási idők ismeretében az újragyújtó feszültség időfüggvényének paramétere kifejezhetőek.

Házi feladat száma	Nagyfesz. K.K	Kisfesz. K.K.	Kisfesz. K.K. Sz. Ü.
1	9-11	7-16, 20-23,	
2	9-11, 112-121	32-34,	28-29, 56-63
3	36-37, 41-46		
4	36-37, 46-48		
5	36-37, 48-51		
6		17, 20-23	38-42
7	36-37, 48-51		